

Treballant en curt

Entrevista a Miquel Forteza Moll. Retrat en curt d'un jove cineasta

Angela Coronado

He tingut l'ocasió de conèixer l'obra d'aquest cineasta tan jove, nascut a Palma de Mallorca el 1992, arran de la II Setmana del Curtmetratge de les Illes Balears, ja que vaig tenir el plaer d'inaugurar-la amb tres dels seus darrers treballs: *Asesinato* (2007), *Tercera persona singular* (2006) i *Convivències*, obres que seran presentades al Centre de Cultura de Sa Nostra el proper dia nou d'aquest mes.

Destaca no només per la seva joventut, sinó també per la maduresa demostrada a l'hora de presentar els seus temes. Maduresa no tan sols mental, sinó creativa, ja que estam davant d'un dels autors més prolífics, eclèctics i interessants, cinematogràficament parlant, de les nostres illes.

Té una característica que el diferencia de molts dels nostres cineastes i és la seva preocupació per temes d'interès social, per la qual cosa s'allunya dels paràmetres que caracteritzen l'obra de la majoria dels curtmetragistes, no només illencs sinó d'altres bandes, com és el fet de contar històries de ficció amb un final sorprenent.

Enamorat de Kubrick, amb moments molt ben resolts que ens recorden Hitchcock, pensem en *Asesinato*, és un enamorat del pla seqüència, que deixa reposar els seus plans, que respirin internament, lluny de l'estètica de videoclip que sembla imperar avui en dia.

Però coneguem-lo millor a ell i la seva obra.

Com que és un enamorat del pla seqüència, presentarem aquesta petita entrevista com si es tractés d'un, amb una càmera —l'entrevistador— que s'apropa per retractar millor l'únic protagonista: ell i els curts que ha realitzat.

Interior capvespre. Son Sardina Pla general. Orígens i inici de l'obra

Els teus orígens, l'entorn familiar, recorden la pel·lícula de Giuseppe Tornatore *Cinema paradiso*. El teu padrí va ser projeccionista de cinema i el teu pare ha manifestat sempre passió pel cinema i la fotografia.

On va exercir de projeccionista el teu padrí? Recordes qualche anècdota de la teva infantesa? O qualche anècdota que t'hagin contat els teus pares?

El meu padrí era projeccionista a Artà, era l'artista del poble: pintava i projectava cinema. Quan va estar malalt, el meu pare, que era petit, es va encarregar de les projeccions i d'aquest fet va sorgir la seva afecció per el cinema i —anys més tard— em va passar l'afecció a mi. Fins i tot durant un temps va exercir com a fotògraf professional.

Quan vares manifestar interès pel cinema?

De petit agafava la càmera digital de vídeo o la de fotos, anava a cercar uns amics i fèiem vídeos.

Quina edat tenies?

Uns vuit anys. Però va ser als dotze quan vaig veure que podia canviar de plans, que es podia muntar. Són coses bàsiques, però abans, en veure una pel·lícula, em fixava que passaven coses i no ho acabava d'entendre. Als dotze anys ho vaig veure clar: "i si faig aquest pla així, i si el moc en aquest sentit, es veu diferent..."

És a dir, vares conèixer el llenguatge cinematogràfic. Quins referents més immediats tens? Directors i autors que t'agradin especialment, actuals o clàssics.

De tots, qui més m'agrada és Kubrick, per la seva manera de tractar els temes de les seves pel·lícules. Són pel·lícules que parlen sobre el comportament humà i això m'agrada, encara que, si em dedico al cinema de gran, no voldria fer cine només de crítica social o drames, sinó també comèdies, això sí, ben fetes.

Kubrick té fama de ser molt obsessiu a l'hora de decidir els plans...

Sí, suposo que aquest és el punt que m'agrada d'ell, perquè és una fotografia senzilla però molt elaborada. Aconsegueix ajuntar el que és l'aspecte tècnic i l'artístic molt bé i, per exemple, en els meus curtmetratges el que veig es que em fix molt en l'aspecte tècnic i que l'artístic l'he deixat de banda. La idea que tenia de fer feina era més tècnica, no artística...

No hi acabo d'estar d'acord.

És cert, en els darrers, no.

Com influeix l'entorn familiar, el suport dels teus pares a l'hora de plantejar-te una història, i a l'hora de poder rodar?

Quan faig un guió, parteixo de la idea que el puc dirigir, però els mitjans haurien quedat tipus *Mi videojuego*. Sense el seu suport m'ho hauria passat bé, però el resultat no tindria tanta qualitat.

Pla sencer. L'obra amb profunditat

He pogut revisar tres dels teus darrers curtmetratges: *Asesinato*, *Tercera persona singular* i *Convivències*. Impressiona la teva elegància i

neteja formal a l'hora d'enfrontar-te a una història; com el tipus d'imatges i un encertat ús del B/N- color que l'acompanyen.

Recordem, sinó, el *flashback* de *Tercera persona singular*, en B/N i amb moviment de càmera, continus *tràvelings* que acompanyen l'acció, i que contrasta amb els plans reposats gairebé contemplatius del despatx de la psicòloga; o, com a partir de primers plans —de les mans, del rellotge, del dibuix infantil—, inicias el *flashback* en B/N d'*Ase sinato*, per acabar en color. Tot això com a exponent d'una clara realització cinematogràfica molt personal.

Em podries comentar com decideixes el tractament cinematogràfic en una història nova? Com et plantejges el fet de dur-la en imatges?

He fet set curtmétratges i tots són diferents. Quant a realització, no tinc un mètode. Per exemple, a *Ase sinato*, el guió no es meu; el vaig llegir i després va ser com un llibre, t'ho imagines... finalment el vaig anant perfilant, que no és el mateix que quan ho graves en equip, i cadascú té una idea diferent de la manera com fer-ho. Clar, un no pot dir que no, que la seva idea és l'única vàlida, simplement havia d'agafar un poc de tots i al final va quedar una cosa que... [s'ho pensa] potable. Però de com m'ho imagino i com em queda el curt, no sé, de vegades no és el que jo vull...

Un altre exemple, a *Convivències* tenia la idea de gravar-ho tot en pla seqüència, amb més moviment, i al final —per qüestions de temps, es va rodar en un sol dia— ha quedat més estàtic: pla, contraplà.

Un pla seqüència requereix molt de temps d'assaig, exigeix molta coordinació i, de vegades.. Si és

un aula de classe com passava a *Convivències* no és difícil, és posar la càmera i anar-la movent.

Però a *Ase sinato*, on la càmera va passant pels passadissos de la casa, era difícil; i al final, de la idea que tenia, que era fer-la en plans seqüències i des del punt de vista de la nina, que l'espectador es cregués que el que diu la nina és de veres... en pla subjectiu hauria quedat bé, però era molt difícil perquè es tractava d'una nina petita...

Al curtmétratge es nota aquesta vocació de fer-ho en pla seqüència. De tots els curtmétratges que has fet, de quin estàs més satisfet?

Bé, satisfaccions en tinc dues. Des del punt de vista del resultat final, com a pel·lícula que dius "mira jo he fet això i estic molt content", i l'altre que és que dius "he fet això, a mi m'agrada, a la gent a lo millor no li agrada, però en el moment en què ho he fet m'ho he passat molt bé."

Mi videojuego és feta amb amics de l'escola de cinema Orson the Kid que vàrem quedar l'estiu per fer-la tipus "aquí te pillo, aquí te mato". Parlàvem de moltes coses i va ser molt divertit fer-la.

Perquè, per exemple, quan faig feina amb gent gran, com amb un càmera o altre tècnic li dic "a mi m'agradaria fer això" de vegades em resulta una mica violent.

És el que t'anava a demanar. A molta de la teva obra són presents actors i col·laboradors de més edat que tu. És difícil haver de dirigir gent més gran?

A *Mi videojuego* això va ser fàcil, però, en canvi, a *Tercera persona singular* o a *Convivències*, que estan més ben fetes, no tècnicament respecte de plans, sinó de qualitat i de més, no és que no m'ho passés bé, sinó que era més distant... A *Mi videojuego* podia dir "això l'has fet malament, i així...", però un gran en teoria sap més que jo, segurament, si fos més gran, la manca de diferència d'edat superaria aquestes coses, però no ho sé.

Pots ser més jove, però, per contra, tenir més experiència i tenir les idees més clares.

Sí. Però encara que ho tingui clar, és difícil.

I respecte dels actors, quan els dones una ordre?

Amb els actors és més fàcil perquè si t'hi fixes, la majoria són nins, surt qualche adult... A *Convivències* els actors varen ser triats molt ràpid i va ser més difícil, tots eren adults. A *Ase sinato* va ser més fàcil, quan es tracta d'actors de la meua edat pots parlar de qualsevol cosa, amb la nina també.

Xavier Díez, gerent de Leguas Producciones, S. L., a partir d'un projecte formatiu, va començar a impartir-te classes particulars sobre tot el que està relacionat amb la realització cinematogràfica. Leguas Producciones és també la productora de part de la teva obra.

Parla'ns d'aquest projecte formatiu, i de la teva relació amb aquest grup.

Quan vaig fer el meu primer curtmetratge, vaig agafar gent de l'institut, vàrem anar classe per classe i vàrem reunir devers vint persones i vaig proposar fer un curt de final de curs, fet pel meu compte i amb amics.

Res, jo no sabia res de cinema, va ser quan vaig començar a veure el tema de canvi de plans. Jo tenia dubtes, havia fet això amb els amics i ho tenia tot, sabia que agafar una càmera i passar les imatges amb un euroconnector a la televisió no es cinema, que hi havia programes de muntatge i no en coneixia cap ni com funcionaven... Ma mare va veure que el tema m'agradava molt i em va fer conèixer un practicant de cinema [parla de Francis Expósito, realitzador de curts mallorquí, que ara té pendent l'estrena del seu primer llargmetratge *Salsa al Duelo*], em va donar un programa de muntatge i em va explicar com s'usava, i em va dir quins plans no funcionaven perquè no estaven ben rodats, o per manca d'il·luminació... Vàrem tornar a quedar amb els amics i tornar a gravar coses... Al final va quedar un curt.

Ma mare va veure que això podia anar bé i, com que coneixia Xavier Díez, me'l va presentar.

Vaig estar un estiu amb Xavier rebent classes i em va ensenyar un poquet de tot: càmera, muntatge, direcció...

Quin va ser el teu primer curtmetratge considerat com a tal? Va ser difícil enfrontar-se tan jove per primera vegada a una càmera i una història?

Al principi sí. *Viatge al passat* és més seriosa, però ja no era una cosa totalment nova per a mi. També Xavier em va ajudar, a més com m'agrada.

En l'escola Orson the Kid vares codirigir el curtmetratge *El chico del puente* (2005) i vares participar com a ajudant de direcció del llargmetratge *Los veraneantes*. Parla'ns d'aquesta escola, quin projecte formatiu té i d'aquestes obres.

R. És una escola de nivell nacional, amb seu a Madrid, per a joves interessats en el cinema. Hi ha una sèrie de departament i quan arribes te'ls mostren i et fan unes classes bàsiques d'aquests, com el que vaig fer amb Xavier, però més intensiu. Després te'n fan triar un, el professor t'assessora sobre quin et pot anar millor. Per exemple, al primer curt que vaig fer hi havia molta gent de direcció i, al final, només varen quedar dos directors, els altres varen fer de *script* o altres funcions.

Al llargmetratge *Los veraneantes* vàrem comptar amb la col·laboració de diversos professionals.

Vares veure molta diferència a l'hora de rodar un llarg?

Sí. Hi ha molta diferència. Un curt és més ràpid de gravar, tens més temps de repetir coses...

Un llarg era aixecar-se a les vuit del matí, anar per torns... no és que et passessis tot el dia ro-

dant, perquè eren dos ajudants de direcció, però era molt intensiu. Per no perdre el temps m'anava a muntatge o a mirar com rodaven. A un curt pots estar damunt, saps cada cosa i pots repetir les preses molt de vegades, al llarg femiem tres preses i, si no sortien bé, ho deixàvem fer.

I durant quan de temps?

Un mes de rodatge. Com t'he comentat abans, a la vegada que gravàvem, muntàvem, perquè, quan vàrem acabar el llarg, ja estava muntat.

Bon ritme de feina.

A un curt et pots prendre el temps que necessitis per muntar, a un llarg... [fa gest de rapidesa] Em va agradar molt. És una experiència diferent.

Sorpren com ets de productiu, també l'eclecticisme dels teus temes, que conjuguen ficció, com en *Viatge al passat*, (2005) o *Asesinato*, amb la crítica social, com ara el maltractament familiar en *Dues vides* (2005), la influència dels videojocs violents —ja present a *Asesinato*— en *Mi videojuego* (2006), o el *bullying* en *Tercera persona singular* o *Convivències*. Es tracta, també, de temes molt presents en la teva edat. D'on prové aquesta postura crítica?

En realitat la crítica de *Asesinato* i de *Mi videojuego* és a la comunicació en la família. M'agrada agafar temes que siguin actuals i mostrar-los talment; m'agrada mostrar coses corrents com són, que la gent faci una petita reflexió sobre el tema tractat.

Per exemple, a *Convivències* la idea se'm va ocórrer perquè vaig veure a les notícies que un jove havia pegat a una immigrant en el tren a Barcelona i que s'havia muntat un escàndol. Les primeres paraules que varen sortir varen ser racisme i d'altres i l'opinió pública es va quedar allà i va donar per tancat el tema. I hi vaig pensar: "I si no és racisme? I si aquest jove tenia problemes i el fet que la persona agredida fos immigrant era una coincidència?"

Al curt, volia mostrar que el nin de raça gitana no pega al musulmà pel fet que sigui musulmà, per diferències racials, sinó perquè el considera un igual a ell, una víctima com ell. El primer que es diu en el curt és racisme.

Personalment em deixa amb una mica d'impotència, perquè justament a la reunió, al final, la gent comença a aixecar-se i se'n va, com si hi hagués un intent de comunicació, però de vegades aquest no és possible.

Al curt es veu que els racistes són justament la gent que acusava de racista l'altre.

Crec que vares conèixer a José Corbacho, autor del llargmetratge *Cobardes* que també tracta el tema del *bullying*. Com va ser la teva experiència?

Quan el vaig veure havia sorgit del llargmetratge *Los veraneantes*, per tant, el fet de veure càmeres

i aparells tècnics per enmig no em va sorprendre, em vaig trobar familiaritzat amb tot allò. L'experiència va fer que no em sorprengués, havia sortit d'un rodatge, sé que no és normal, però sabia què estaven fent.

Més que amb José Corbacho, vaig parlar amb Juan Cruz, que em va explicar coses sobre el guió.

Li vares comentar que justament tu tenies un curtmetratge sobre el tema?

Sí. *Cobardes* l'he vista, però més que de l'assetjament escolar crec que tracta de la incomunicació a la família, m'agrada la seva perspectiva.

Has estat aquest dies realitzant un curs de cinema. De quin es tractava?

Amb *Orson the Kid*, per passar-m'ho bé fent cinema. És com anar a un campament d'estiu. La meua idea principal de fer cinema és passar-m'ho bé, conèixer gent.

Primer pla. Reflexions i projectes de futur

Quins projectes tens per a un futur més proper?

De projectes personals no en tinc cap. Tinc idees al cap volant però encara no sé el profit que se'n pot treure. A *Convivències* tenia la idea i un amic, Carles Heredia, em va animar i vàrem fer el guió entre tot dos. Ara estic de vacances i començ el curs acadèmic en un mes o això...

I en acabar el batxillerat? Penses estudiar cinematografia fora de Mallorca?

Sí, m'agradaria estudiar a l'ESCAC de Barcelona.

I el pas al llargmetratge?

Tenim un llarg amb l'escola *Orson the Kid* per a l'any proper sobre els drets de l'infant. Ens varen dir que cada alumne presentés un guió i jo en vaig presentar un sobre els matrimonis musulmans a Espanya, d'una nineta... Tal vegada ni l'han elegit. Es pot triar una història i agafar coses de les altres. Has vist *Babel*? En aquest cas es tracta de cinc curtmetratges en total, de cinc històries que es troben. Aquest llarg em fa molta d'il·lusió perquè és internacional, amb escoles de països de tot el món. *Orson the Kid* té relacions amb l'ONU.

Quina tasca t'agradaria dur a terme en aquest projecte?

Direcció. A l'experiència anterior m'ho vaig passar molt bé i si aconseguixo estar en una de les cinc històries... tal vegada em toqui, per exemple, rodar el curt B al Marroc, que no seria el meu, sinó el d'una altra escola.

Quant a un llarg propi, d'aquí a un parell d'anys estaria molt bé, però és arriscat i jo encara em trobo en fase d'aprendre, no ho sé tot.

Quina diries que és la situació a les Balears?

A Balears, no ho sé. Et puc parlar del que em passa a mi. A Barcelona hi ha llocs especialitzats a projectar cinema, aquí a Balears no en veig. A Barcelona o Madrid pots llegir en el diari que es passa un curtmetratge de tal autor, fet que dóna sortida a la gent que es dedica a aquest món. Pot ser que una persona hagi fet un curtmetratge aquí, però jo no ho sé, no se'n fa publicitat. Segurament he de cercar informació a qualche pàgina web, però no ho sé.

[Parlem de l'existència de petits grupuscles de cineastes a l'illa. Li coment la proposta de Casa Tomada, o de l'Associació de Cineastes. Parlem també de la necessitat d'una plataforma per a la publicitat dels curtmetratges i de la manca de subvencions.]

Quins directors actuals t'agraden especialment?

En Kubrick el tinc com a director que m'agrada, però jo no vaig al cinema a veure directors, vaig a veure-hi pel·lícules. El que arriba a Balears és molt pobre. Veig, sobretot, cinema fet per directors independents. *Mar adentro* no em va agradar, però sí, en canvi, la primera obra d'Amenábar. També veig qualche thriller nord-americà. Una que sí em va sorprendre molt és una espanyola de por, *[Rec]*, de Jaume Balagueró i Paco Plaza: tot càmera en mà, pla seqüència, sense talls, i a més la interpretació és molt bona, l'ambientació està molt bé.

[Comentem el seu *remake* americà, gairebé tret pla per pla de l'original.]

Darrera pregunta, amb una mica de sentit de l'humor: som davant d'un Kubrick o d'un Orson Wells o trobes que encara et queda molt per aprendre?

No, em queda molt per aprendre, no em puc posar a l'alçada de directors com aquests ni molt menys. No puc comparar els meus curtmetratges amb la seva obra, de fet, no vull fer cinema tipus Kubrick, m'agraden molt ell i el seu estil, però intento cercar tenir un estil propi i que em caracteritzi.

O sigui, que estàs cercant un llenguatge personal, una manera de fer cinema pròpia.

Exacte. Tal vegada faré pel·lícules només amb pla seqüència tot o, amb el temps, vaig variant d'estil

De fet *Asesinato* i *Tercera Persona Singular*, malgrat que siguin diferents, tenen punts en comú, com els *flashbacks* en blanc i negre i en moviment ja comentats, que insinuen una manera molt personal de fer cinema.

Vaig fent proves als curtmetratges. A *Asesinato* el *flashback* és en B/N mig acolorit, més de cinema negre i en muntatge vaig pensar que quedaria bé. A *Tercera Persona Singular* vaig pensar fer inicialment el *flashback* tipus càmera de cinema antiga, però el varen modificar, ha quedat un B/N més polit. No es que m'agradi un més que l'altre, tot dos són diferents.

La conversa no s'acaba mai: parlem de l'esperit autocrític d'en Miquel, necessari per a tot bon

artista; de com tot està ja inventat; dels germans Coen i de *No Country for Old Men* (*No es país para viejos*); de *Rope* (*La Soga*) i del seu plantejament d'un únic pla seqüència; del bagatge necessari per a tot bon cineasta; de com fer curtmetratges ara està de moda arran del vídeo digital; de l'artesania del súper-8 mm; de *youtube*; de Vídeo Art 7 com a videoclub de capçalera; de cineastes-artistes com David Lynch; de la necessitat d'arriscar-se en projectes personals; dels plans de reserva que de vegades, per manca de temps, substitueixen els plans ideats pel propi director; de rodar la proposta pròpia; de la darrera paraula de les productores; de les grues que va idear per a *Convivències* i no va poder fer servir; de la poca gent que realment es pot permetre viure d'aquesta professió, de Billy Wilder; de *2001* de Kubrick, la seva pel·lícula favorita; de cert sentiment de soledat de no trobar gent de la seva edat, com a mínim al seu entorn, amb la mateixa afecció pel cinema,... i una altra vegada de la manca de subvencions i com són d'insuficients.

Fins i tot quan sortim al pati per fer-li les fotografies, continuem parlant de cinema, i és que la passió d'aquest jove per aquest art és contagiosa: no oblidem que el dia que complia només dotze anys va presentar *Viatge al passat* al Teatre Municipal. ■

